

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

§. 4. Duo alia at argumenta expenduntur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

distanciam in ligno esse eiusdem omnino rationis; sunt enim partes presentie omnino aequales quin intrinsece una excedat aliam. Intensio autem maior, & minor inter se differunt, & intensio maior superat in gradu sibi intrinseco. Video rationem dispari, nihilominus rem explicat, & probat exemplum a me adductum. Sicut enim in maiori applicatione concipimus excessum aliquem, quem in minori non reperimus, & hunc decrecentem percipimus per singulas partes proportionales, quin apprehendamus proportionalem extra aliquotam, recte inferitur non argui ex accretione, & diminutione per singulas proportionales fore aliquam extra omnem aliquotam. Deinde sicut accretio, & decretio extrinseca maioris, & minoris approximationis contingit in presentis, quin reperiatur pars proportionalis huius extrinsecae accretionis extra aliquotam eiusdem: sic poterit contingere accretio, & decretio intrinseca in qualitate per singulas proportionales, quin aliqua huius intrinsecae accretionis extra omnem aliquotam eiusdem reperiatur.

32 Inquires, casu, quo vnatur intensio vt octo partis proportionalis A, cum intensio vt septem proportionalis B, an indiuisibile intermedium sit habitum intensiorem vt octo, vel vt septem. Respondeo vtrumque posse facile defendi, quia cum aliquis gradus partis intense vt septem sit vnendus duobus gradibus intensi vt octo, poterit vniri distinctis indiuisibilibus vnitiis, & tunc tot erunt indiuisibilia vnitiua in indiuisibili intermedio, quot sunt gradus in parte intensa vt octo. Poterit insuper illis vniri per idem omnino indiuisibile vnitiuum terminatum ad duos gradus partis intense vt octo, & ad vnum partis intense vt septem, & tunc indiuisibile tantum erit intensum, vt septem, quia non habebit plura indiuisibilia intensiora, quam sunt gradus in parte intensa vt septem.

33 Ne mireris me dixisse reperiri posse plura indiuisibilia vnitiua intensi in indiuisibili quantitate, quam sunt gradus in altero extremo, addo non repugnare ex ratione modi vtrumque extremum esse tantum intensum vt quatuor, & indiuisibile intermedium esse intensum vt sex, vel vt octo per additionem vnus vnitiui ad aliud, quia possunt gradus extremorum vniri inter se non tantum vnione terminata vnus gradus ad aliud, sed pluribus vnionibus eiusdem indiuisibilis gradus existentis in hoc extremo terminatis ad plures gradus existentes in altero. Rem proba, & explico. Pono hanc partem quantitatis habere quatuor gradus caloris A, B, C, D, & aliam quatuor alios, A, B, C, D. Poterit gradus A vniri gradui A per indiuisibile receptum in puncto quantitatis, & gradus B vniri gradui B per aliud vnitiuum, & sic gradus C, & gradus D: quibus vnionibus factis vtrumque extremum, & indiuisibile intermedium aequalem habebunt intensiorem. Postea vero sine accretione intensiorem partium poterit gradus A huius extremi vniri gradui D alterius extremi per aliud indiuisibile vnitiuum subiectatum in indiuisibili intermedio quantitatis, quia vnione indiuisibile quantitatis erit intensum vt quinque, & extrema tantum vt quatuor. Deinde idem gradus A poterit vniri per aliud indiuisibile quantitatis subiectatum in eodem indiuisibili quantitatis gradui C, & iam indiuisibile quantitatis erit intensum vt sex, & sic rursus per aliud indiuisibile poterit vniri gradui C, & per aliud gradui D, quibus crescit intensio indiuisibilis quantitatis non crescente extremorum intensiorem. Idem dicito de gradibus B, C, D, respectu aliorum quorum vnio poterit indiuisibile quantitatis longe intensiorem vincere extremorum qualitatem.

34 Dixi non repugnare ex ratione modi, ac proinde affirmo saltem supernaturaliter posse contingere, & tamen naturaliter accidere inficior, quia illa intensio maior in indiuisibili, quam in vtroque extremo a nullo agente produci valet, non ab altero extremo, quia nullum agens producit qualitatem intensiorem, quam in se habet, non ab agente extrinseco, quia hoc producit vniformiter difformiter secundum maiorem, vel minorem applicationem, & dari nequit agens diuisibile, quod secundum aliquam, quod diuisibile sui sit magis applicatum indiuisibili parti, quam alteri eiusdem extremo: ergo tantam intensiorem producit in extremo, quam in indiuisibili vnitiuo illius. Deinde do esse magis applicatum indiuisibili, quam cuiuslibet extremo: hic excessus applicationis tantum est indiuisibilis, ac proinde ad productionem vnus tantum indiuisibilis qualitatis conducere possit.

Vltimo aduerto me in hac re locutum fuisse cum Aristotelicis, qui partes proportionales appellant indeterminatas, quia continui compositionem iuxta illorum modum loquendi suppono, quem in quacumque opinione falsum iudico, quia in rerum natura nihil est indeterminatum, neque vagum, seu quod determinatum non sit, sed tantum pars proportionalis dicitur indeterminata, non quia quacumque in indiuiduo determinata non sit, sed quia ex conceptu partis proportionalis vt sic, non significatur determinata quantitas, sicut significatur in palmo, vel vlna, quia ablata portione aliqua ab hac proportionali quae remanet eodem modo dicitur proportionalis pars, ablata autem quacumque portione ab hoc palmo, id quod remanet palmus non est.

§. IV.

Duo alia argumenta expenduntur.

36 **A**lia mihi suborta fuit cogitatio, quia non leuiter propendebam ad affirmandum, agens agere per partes proportionales vniformiter difformiter. Sic illam explicatio: Argumentumque ad hanc conclusionem probandam expendo. Agens producit tantam intensiorem sub hac tantum indiuisibili approximatione: ergo agit vniformiter difformiter per partes proportionales: tenet efficacissime consequentia, quia si ageret vniformiter difformiter per partes aliquotas eandem intensiorem produceret intra diuisibilem approximationem maiorem, vel minorem quae reperiretur in partibus contentis inter aliquotas inaequaliter distantes. Antecedens proba. Agens calidum vt quatuor tantum producit calorem vt quatuor in passo aequè denso, vel raro, omisso modo opinionem asserentem agens praenimia densitate posse producere in passo raro non penetrato tantum quantum in se habet, quando est indiuisibiliter penetratum cum illo, sed penetratio dicit hanc indiuisibilem approximationem: ergo calidum vt quatuor tantum producit calorem vt quatuor sub indiuisibili approximatione. Maiorem omnes admittunt: Minor per se patet, quia si duobus corporibus penetratis vnus per minimum indiuisibile moueatur altero immoto, omnes partes, & indiuisibilia illius amittent approximationem, quam antea habebant: Agens vero non producere, nisi sub hac indiuisibili approximatione tantam intensiorem, suadetur facile, quia ablata penetratione maior approximat, quae potest esse, est immediata. Agens vero non producere tantam intensiorem quantum in se habet in passo immediato per se patet, alias in infinitum protenderetur lux producta a luminoso, quia tantam produceret intensiorem quantum in se habet in parte immediata, & hac in alia, &c.

37 Rem accipe: Calidum vt quatuor tantum producit calorem vt quatuor sub hac indiuisibili approximatione, nempe sub penetratione, quae est omnium maxima: ergo tantum producit calorem vt tria sub alia indiuisibili approximatione, idem dico de calore vt duo; ergo non agit vniformiter difformiter per partes aliquotas, quia si per has ita ageret sub diuisibili approximatione, quae magis, & minus reciperet, eandem indiuisibilem intensiorem produceret.

38 Vt primò hae cogitatio mentem occupauit, maximo pere arripit, sed re attentè inspecta non premor argumento. Respondeo principium efficiens vniformiter difformiter per partes aliquotas producere tantam intensiorem sub diuisibili approximatione respectu aliquarum partium contentarum in parte aliquota, non verò totius partis aliquotae in qua producit aequalem intensiorem, exempli gratia: Hoc agens calidum producit quatuor gradus caloris in primo palmo immediato, si palmus immediatus habeat minorem aliquam approximationem, quam habet quando est immediatus quantumvis illa minima sit, iam agens non produceret calorem vt quatuor in toto illo palmo, quia si palmus separatur ab agente per partem aliquam quantumvis exiguam, iam totus ille non remanet intra sphaeram, in qua agens producit aequalem intensiorem, quia tanta pars palmi, quantus fuit motus, vel quanta fuit distantia per quam motus fuit factus constituitur extra distantiam palmarem, in qua agens producit calorem aequè intensum: ergo agens non producit calorem aequè intensum, quantumvis agat vniformiter difformiter per partes aliquotas

aliquotas in parte aliquota adaequata sub approximatione recipiente magis, & minus, sed sub hac indiuisibili in tota parte adaequate sumpta, & sub diuisibili in aliquibus partibus illius. Hoc quidem, continget in passo penetrato, quod si sit palmare, & penetratur cum agente palmari, in totum illud aget quantum in se habet, si verò penetrationem amittat per partem aliquam valde exiguum, agens produceret quantum in se habet in partibus penetratis, non verò in illa, quae per amissionem penetrationis constituta est extra sphaeram diuisibilem in qua calidum ut quatuor calorem ut quatuor producit.

39 Ad illud, quod additur penetrationem consistere in indiuisibili, Respondeo hanc numero penetrationem, & penetrationem adaequatam huius palmi cum illo indiuisibili consistere: non verò penetrationem inadaequatam palmi ad palmum, quia praesentis respicientibus diuersa spacia possunt partes huius palmi penetrari cum his, vel illis partibus alius palmi existentis semper in eodem spatio.

40 Posses instare, indiuisibile quantitatis (demus hoc mente praesens a reliquis, vel re iuxta Zenonis sententiam) calidum ut quatuor tantum producat calorem ut quatuor in indiuisibili penetrato & non immediato: ergo tale indiuisibile non producat eandem intensiorem per spatium diuisibile: ergo non agit vniuniformiter difformiter per spatium aliquorum. Respondeo indiuisibile praesens a partibus adhuc penetratum cum passo forsan non producturum quantum in se habet ratione paruitatis materiae, dato tamen totam suam intensiorem in passo penetrato, & non in immediato producere; tantum infertur agens indiuisibile non agere vniuniformiter difformiter per partes aliquotas, quia cum indiuisibile sit indiuisibile habet sphaeram ad tantam intensiorem, non verò agens diuisibile, quod sphaeram potest habere diuisibilem ad eandem intensiorem, iuxta illius diuisibilem naturam. Hae sententia Zenonis si iuxta illam indiuisibile potest realiter separari ab aliis. In sententia verò Aristotelis quantumvis indiuisibile mente praescindatur realiter est coniunctum cum partibus, a quibus indiuisibiliter procedit actio ab indiuisibili simul proueniens.

41 Aliud occurrit difficile argumentum a posteriori desumptum in sententia Aristot. contra modum agendi vniuniformiter difformiter per partes aliquotas. Do illud: sequitur ex hoc modo agendi extensionem non posse fieri successiue, adhuc per minimam partem proportionalem temporis, quia in qualibet harum sunt infinitae proportionales: ergo si in qualibet proportionali temporis extenditur successiue qualitas, extenditur per infinitas aliquotas. Probo consequentiam. Si agens agit vniuniformiter difformiter per partes aliquotas quocumque qualitas acquirit intensiorem, illam acquirit in parte aliquota subiecti, quia simul necessario producenda est tota extensio qualitatis in parte subiecti, quae aequalem respicit intensiorem: ergo si per infinitas partes acquirit qualitas in qualibet nouam extensionem, acquirit infinitas extensiones aliquotas: ergo qualitas erit infinite simpliciter extensa, si illius extensio sit successiue, & continuè in minima parte proportionali temporis.

42 Totam illationem huius argumenti legitimam esse existimo: illam tamen concedere nullum esse inconueniens nonnullis existimabitur; sed ex illa posse arguere; Extensio non potest produci successiue: ergo non poterit produci continuè, seu in mensura continua: ergo non potest produci in parte temporis, quod non concedes: Probo consequentiam. Productio facta in parte temporis est essentialiter successiua, quia pars temporis essentialiter habet prius, & posterius, & est essentialiter continua, quia essentialiter dicitur uniones partium, alias non esset pars diuisibilis, sed purum indiuisibile, seu eorum aggregatio: ergo productio facta in tempore est continua, & successiua, sed extensio non potest produci continuè & successiue: ergo non potest fieri in tempore. Respondeo productionem factam in tempore essentialiter esse successiuam extrinsecè, & ratione mensurae, in qua fit, hoc est, fieri in mensura successiua non tamen includere successionem intrinsecam, hoc est fieri vnam partem priorem alia, quia sicut actio in diuisibilis terminum indiuisibilem respiciens, v.g. productio Angeli fieri potest in tempore diuisibili habente prius, & posterius, & tamen ipsa fiet tota simul, sic actio diuisibilis potest ex parte sui fieri sine ordine prioris, & posterioris tota simul in mensura habere prius, & posterius.

Dico primò qualitatem in primo instanti, quo subiectum incipit illam recipere necessario extendi per partem aliquotam subiecti, & intendi per intensiorem aliquotam in qualibet parte proportionali subiecti. Hae conclusio non potest inter Aristotelicos dubitari, quia si in illo instanti extenderetur per partem proportionalem subiecti, vel intenderetur intensiorem proportionali in aliqua parte, daretur in illo instanti intensio, vel extensio proportionalis qualitatibus separata ab aliquota, quia in illo instanti nulla datur qualitas praeter illam, quae in ipso producit: ergo si illa est tantum proportionalis absque aliquota remanebit.

Posses obicere nos dixisse intensiorem ut octo vnius partis proportionalis subiecti posse vni cum intensiorem ut septem alius proportionalis, & sic cum aliis partem aliquotam componere: ergo etiam si daretur pars aliquota subiecti, quarum proportionales tantum haberent proportionalem intensiorem, possent haec proportionales intensiorem aliquotam componere. Respondeo negando consequentiam, vel distinguendo consequens. Possent aliquotam extensionem cum proportionali intensiorem componere, concedo consequentiam, Possent aliquam intensiorem aliquotam componere, nego consequentiam. Ratio est facilis. Ex duabus intensiorem existentibus in diuersis partibus subiecti non fit vna maior intensio, haec enim respicit indiuisibiliter subiectum omnino idem. Nos verò cum diximus intensiorem ut octo existentem in parte proportionali subiecti cum intensiorem ut septem vni, existenti in parte immediata, & sic cum aliis ad aliquotam componendam, locuti sumus de aliquota extensionis, quae sit partibus existentibus in diuersis partibus subiecti, non verò de aliquota intensiorem, quia in mensura intensiorem qualitas ut octo in quacumque proportionali subiecti, vel indiuisibili constituitur, est aliquota, & non proportionalis.

Dico secundò: in mensura durationis suae diuisibili suae indiuisibili, potest qualitas extendi per partem aliquotam, & aliquotè intendi secundum illam partem subiecti, quae in prima mensura qualitatem receperat. Prior pars conclusionis probanda est ex virtute agentis, quae qualitate contraria deicitur, & in primo instanti corrupta, non est cur ad partem proportionalem subiecti deueni calesciendam adstringatur, quin suam actionem possit ad nouam aliquotam protendere, cum oppositum suadet maxima aliquorum agentium celeritas, quae singulis instantibus terminos qualitatis productae extendunt, & breuissimo tempore per longum spatium percurrunt. Eadem ratio posteriorem partem conclusionis suadet quum efficacius probabo conclusione sexta. Ex his duabus conclusionibus non infertur iuxta supradicta S. i. agens agere vniuniformiter difformiter per partes aliquotas, neque per proportionales. Pergo vterius.

Dico tertio. Agens agere vniuniformiter difformiter per partes proportionales. Hae conclusio probanda est partim ratione negatiua, partim positiua: ratione negatiua probatur ex solutione argumentorum, quibus intenditur probare agens agere vniuniformiter difformiter partes aliquotas, quae omnia proposui, & solui. Hoc praeterea fundamento, ratio a priori positiua maiorem vim habet ad probandum agens agere vniuniformiter difformiter per partes proportionales. Illam expendo inter quacumque proportionales successiue locum occupantes est maior & minor distantia ab agente: ergo erit maior, vel minor intensio effectus ab illo in ipsis producti. Probo consequentiam: ideo agens magis agit in hac aliquota, quam in illam, quia est illi propinquior, sed similiter quaecumque proportionalis est propinquior agenti, alia sibi immediata, inter quam, & agens ipsa interiacet: ergo magis agit in ipsam, quam in aliam.

Dices partem aliquotam habere maiorem approximationem aliquotam, quae conducit ad intensiorem effectus, partem verò proportionalem non habere maiorem approximationem aliquotam, sed proportionalem respectu partis proportionalis subiecti immediate, quae maior approximatō non conducit ad effectus intensiorem. Contra sic argumentor. Maior approximatō aliquota deferuit ad maiorem